

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ

K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi Iroda
Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: I. Rákóczy György fejedelem levelezése Kassay Istvánnal. (1634—1639.) (I. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Az 1541-ben a német birodalomba küldött magyar követek levelei I. Ferdinánd királyhoz. (II. közlemény.) — Gr. Kornis Istvánhoz intézett levelek. (II. közlemény.) — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (XV. közlemény.) — Tárca: Kazinczy Ferencz eredeti leveleiből. (XXII. közlemény.) Közli K. Papp Miklós.

János tegnap jó reggel juta meg az portáról, megígérte az vezér az ... namét császár neve alatt adni, hogy sem ezek az árulók, sem másokra nézve hatalmas császár soha meg (nem) háborit bennünket kegyelmetekkel együtt, valamig ő hatalmasságához tartjuk az hűséget. Igen busult az kajmakám, hogy az árulókat az budai vezér beindította volt hirnélkül, nagy szóval mondta, nem volt hírekkel; azt írja Mikó uram, nem is viszik Konstantinápolyban, hanem más uton küldik Ró-dusban. Az muftit degradalták. Abasa passát 4 divánuló vezérré tötték, az persiai haddal az vezér visszahivatik, Murtisan passa is visszajő az portára, az budai vezér is meg fog változni, nagy harag vagyon reá, oda valamit adtunk, nem külömb, mintha az sárban vetettük volna, mert még jobban lőtt ott az végezés, s az ő segítsége, commendálása nélkül is végben ment volna az dolog. Gyakorta . . . . jó az hirtelenkedés, de néha káros . . . . megtapasztalódott, hirtelen meg is . . . . 5000 tallérral most jót ho . . . . Datum Albae Juliae, 22 die januarii . . . . 4.

I. RÁKÓCZY GYÖRGY

fejedelem levelezése

KASSAY ISTVÁNNAL

(1634—1639.)

Az eredeti levelekből

Közli: Szilágyi Sándor.

1634 (?) Jan. 22

I.

Az ur isten stb.

 egyelmed elmenetele után feltanálván az Horváth György jószágáról való igazt, im megküldtű(z) in paribus. Maga . . . . on irva az directornak . . . . nálunk. Ha Hor . . . . sta . . . . volt-e magát az . . . . mond consensusa mellett . . . . de az bizonyos, az leányág ki va . . . . kesztve az jószágból és nem birtak benne; . . . alám consensus sem kellett volna extra . . . alni mindeneket, maga keresvén Horvát Kozma. Dániel

G. RAKOCI m.p.

Külczim más kézzel: Generoso Magistro Stephano Kassai de Kolosvár stb. 23. Januarii.

(A levél I. Rákóczi Gy. írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1634. Január 26.

II.

Georgius Rákoci Dei gratia Princeps Transsylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc.

Generose fidelis nobis sincere dilecte. Salutem et gratiam nostram. Az kegyelmed levelét megadá postánk. Az mi az első dolgot illeti, arra most kegyelmednek semmit nem írunk, mivel mikor annak alkalmas ideje eljő, melyik parsnak legyen ahhoz nagyobb igazsága, kimutatódik. Az portai állapatról is mostan semmit nem írhatunk, mivelhogy arról sem értettünk azután semmit; hanem immár Isten áldomásából, magokat is köve-teinket onnat minden órába haza várjuk. A bizony dolog (írhatjuk kegyelmednek) azt az derekas nagy summa pénzt helytelenül és szükségkívül ígérték olyan hirtelen a budai vezérnek; maga mi ugyan szorgalmasan elébe adtuk és meghagytuk vala Tholdalagi uramnak, hogy annak megígéréssel ne hirtelenkednék idő előtt, de az immár meglőtt, oda vagy, vissza sem vo(n)hatjuk. Az mi pedig illeti kegyelmednek Visza neü (*nevü*) falu felől való kívánságát, kit ennekölte Gétzi István birt, mivel immár mi a felől Filstich Lőrincznek töttünk ígretet, azt miképen másolhassuk meg, kegyelmed jó ítle-tire hagyjuk az egyszer kibocsátott szót, hogy visszavo(n)hassuk, az böcsületünkhöz és méltóságunkhoz nem illik. Igazán írjuk pedig kegyelmednek, hogy ha elébb talált volna meg kegyelmed a felől bennünket, a minek előtte ahhoz való igazságunk felől ígretet töttünk Filstich Lőrincznek, abból örömesben kedveskedtünk volna kegyelmednek.

Az budai vezér Bacsallari Farkas által szóval keveset izent, hanem levélben írta, kit török deákunkkal transsumáltattunk, és kegyelmednek küldöttünk; melyet kegyelmed szorgalmasan megolvasván, eszében vészi, hogy sokat különböz attól, a kit mi beküldöttünk, és ellenkezik azzal is, a kit mi kívántunk. Azért ha mi ezt csak azonba hagyjuk és választ reá nem írunk, ebben megnyugodni láttatunk, mert qui tacet, consentire videtur. Azért kegyelmedet intjük kegyel-mesen ebből micsoda tetszése légyen, adja értenünk, mi úgy látjuk igen az magok humorához és javokhoz formálták ez levelet, rosz levél igen igen. Ipsi de cetero benigne propensi manemus. Datum Albae Juliae die 26. Januarii Anno 1634.

G. RÁKOCY.

Az beincludált leveleket kegyelmed viszszaküldje; szegény Kapi uram halálát eddig kegyelmed reméllem érthette.

Kivül: Claudiopoli redditae die 28. Januarii 1634.

Külczim: Generoso Stephano Kassai de Kolosvár stb.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1634. Apr. 5.

III.

Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg kegyelmedet.

Mi az úr istennek szent áldomásából mindeddig is türhető állapattal voltunk s im haza felé is közelgetünk. Okvetetlen az úr isten áldomásából pénteken Fejérváratt leszünk és az gyülesik(g) ott is akarjuk lakásunkat continuálni. Reméljük, kegyelmed eddig érthette az Magyarország gyülesének re infecta eloszlását. Az bizonyos dolog, ha Valsteint négy vagy öt nap alatt meg tanálták volna ölni, császár maga is ki akart Bécsből menni; volt 500 kocsi, kiket 15 napik (g) ott benn tartottanak. Treckával, Kinszkyvel, Illoval és az secretariusával ölték meg, igen véletlen, mi vallásunkon való obester ölte meg, látván, hogy rebellált császár ellen; immár Morvát mind maga számára kezdette volt esküdtetni; az mint mi halljuk, még az svédusok sem bánják, mert ő talám Csehországgal jövendőben nem lött volna contentus . . . . . felől is úgy foly az hír, az is az ura alá kezdett volt áskálni; magának akarván alattomban az ura halálával az saxoniai electorságot occupálni. Rút zürzavart értek, volt volna Bécsben, melyet Csontos meg tud mondani, mert ő akkor ott benn volt. Sok urak suspitióban vannak császárnál, kiknek ugyan megizenték, szállásokon legyenek, udvarhoz ne járjanak; meg is fogtak az urakban. Az bizonyos, egy Silesiát már mind vitszavöttek az Svédok, Tessent is megvöttek, s eddig Morvában is bementek. Császár ő felsége mind az ifju királylyal együtt táborban száll, Budvajsznál fogja hadait megmustrálni fizetni s az ifju király generalissimusnak praeficiálni. Tizenkét ezer magyar s horvát kopját akar-

nának fogadni, azoknak Pálffy István lenne előttök járó; de nem igen megyen reá. Császár ő felsége csak megköszönte az statusok felmenetelét s ígerte, mihentest könnyebbedik dolgaitól, ottan gyűlést hirdet; most az Szt. György octaváját fogja ő felsége promulgáltatni, ha meg nem változik; de ezt sem hiszik az emberek, hogy meglehessen. Higyje kegyelmed, nem jól vagyon az ő felsége dolga. Az mely nap Valsteint megölték, az nap érkezett meg cancellarius a hollandusoktól; az saxo követe is az nap ment volt be az városban, Eger nevüben (mert az városban ölték meg); azokat is mindjárt megfoglák. Az hollandusok ellen is az mely generalisát küldte volt az spanyol király, az is elsőben egynehány várost, várat adván kezekben az belgáknak; azután maga is mind armadástól az belgákhoz állott; ezt cardinál uram beszélté magunk emberének. Megítélheti kegyelmed, ha, vagyon zúrzavar állapot oda fel, vagy nincs; az békességnek semmi jelensége nincsen. Az elfurdi (*erfurti*) gyűlésnek is már végének kellett lenni; meghalljuk rövid nap, mit végeztek. Az a hír, Altringer is az svédusokhoz állott volna. Beesett, uram, ő közikben az métely, bár ne nevéssék az magyarokat. Az amnestiát, az mint végezték volt cancellarius uramék, most sem adták meg; előbb előbb halogatnak. Ujabban informáltam Patai Sámuel, kívánjon ujabbat, s ha úgy meg nem adják, az mint végezték volt, azt adja vissza; el ne hozza. Az mádi donatiót is, megvállik, mint adják meg. Az mint látjuk, ők mindent megkívánnak, hogy innét effectuáljunk, az mint hogy bizony magunknak is az akaratum; de onnét örömet tovább tovább akarják vontatni; abutálnak, uram, igen az mi keresztyéni jó indulatummal s jámborságunkkal. Az mely szolgánk Bécsben volt is, igen kevés becsülettel hallgatták sollicitálását az magyar tisztviselők; de ezekről, isten kegyelmedet az gyűlésre aláhozván, bővebben akarunk beszélleni. Az Rác Izván fassióját az fogarasi minuta szerint kegyelmed ezen szolgánktól, Nagy Györgytől küldje meg; mert az másikban egyik asszony neve sem volt beirva, az Bik Sigmondét is nem találták volt jól írni. Az mint nekünk Csernel uram írja, akárkinek sem adhat most császár

ő felsége segítséget; senki is oda ne bízzék, mert bizony nincs módjok benne. Az ajánlást örömet megcselekeszik, de valósággal azt nem praestálhatják. — Murtesan pasa ultima Februarii érkezett be az portára. Császár követének 14. Martii kellett bemenni. Az lengyel követet becsülettel vitték be prima Martii. Az kajmekámmal is 4. volt szemben, császárral is 7. kellett szemben lenni. Nézte titkos helyről maga is császár mikor bement, (*egy szóra való üres hely*) lovasa volt. Nekünk azt írják, magától akarja császár megizenni az lengyel királynak, készüljön hadra. Foly olyan hír is, hogy császár megbékélenék vele. Székely Moizes még azon (*vagy tán: Asszony?*) várban volt, már itt grátiát kért. kit megadtunk. Az többi szolgálai éheznek, ki fegyverét, ruhát adta már el, s azzal él. Császár ugyan ki akar Drinápolyban júni. Most az Jenő s Várad körül és egyebütt is az hódoltságon sok árpát, búzát szednek; úgy értjük, csak az temesvári pasa 40,000 kila árpát, búzát 20,000 kilát szedett. Moldvából irák, hogy az lengyel király megve(r)te volna egy rész hadát az muszkanak, s megbékéltek volna azután; de ezt másunnan mi nem értettük, sőt inkább ellenkezőt értettünk; meghalljuk rövid nap. Ha Flestel Lőrincz otthon vagyon, kegyelmed izenje meg kegyelmed neki mi szónkkal, az miveket készétesse, s az ki kész benne, küldje alá Fejérvárra; maga is tudósítson, mint járt Abrugbánya felé; mi állapattal vannak oda az aranymosók. Ha otthonnem volna, az birónak izenjen kegyelmed az mivek készétese felől. Adja Isten lássuk egészségben kegyelmedet. Datum Vizakna 5. die Aprilis Anno 1634.

G. Rákócy m.p.

(Az egész levél I. Rákócy György írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1634. Jun. 12.

IV.

Az ur isten ő felsége minden idvösségek jókkal áldja meg kegyelmedet.

Az öreg ur levelével együtt elvöttük kegyelmedét is im most reggel 7 órakor, mi egyéb választ nem adunk . . . . me levelére annál, az mint kegyelmed írja, ... n az ő

kegyelme ide küldendött plena potentarius szolgáinak eljövetelekre; az hunyadi dologban: ő kegyelme megbocsásson, nem kedveskedhettünk egyáltalában, de ha ő kegyelmének kedve leszen hozzá, talám reá birhatnánk arra magunkat, bírálnánk meg az egész tábla fiait, s vetnénk az eleiben, s az kinek nagyobb igazsága lenne hozzá, lenne azé; Hunyadot mi nem az fiscus igazságával akarjuk mienkké tenni; mert azt nyilván tudjuk, hogy nem fiscalis jószág, hanem az Dengelegi gyermeki jussával, kit kegyelmed mivel jól ért, mi erről sokat nem irunk. Az minemü parancsolatokat kíván kegyelmedtől ő kegyelme, azt igen is megadja kegyelmed, mert mi is megadatnánk. Ha mit akarna is ő kegyelme extrahálni, az több dolgokról kegyelmednek nem irunk, hanem kegyelmedet ide várjuk holnapra; az hetman emberével ma lőttünk szembe, szükséges ide júni kegyelmednek. Adja isten lássuk egészségben kegyelmedet. Datum Albae Juliae, 12 junii, hora: 8 reggel, 1634.

G. Rákóczi ma.

Külczim: Generoso Magistro Stephano Cassai de Colosvar, Consiliario et Protonotario nostro. Fideli syncere nobis dilecto etc. (A levél, a külczim kivételével, I. Rákóczi Gy. írása.) (Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

Az 1541-ben

A NÉMET BIRODALOMBA KÜLDÖTT MAGYAR KÖVETEK LEVELEI I. FERDINÁND KIRÁLYHOZ.

IV.

I. Ferdinánd király válasza német birodalmi követei Frangepán Ferencz és Nádasdy Tamás három rendbeli leveleire. Kelt Bécsben 1541. maj. 11-dikén.

Colocensi et Nadasdij.

Ferdinandus etc. Reuerende pater deuote ac magnifice fideles dilecti; accepimus literas vestras de 17. 21. et 26. mensis Aprilis proxime preteriti ad nos datas, et ex his

intelleximus sacram caesaream et catholicam regiam maiestatem fratrem et dominum nostrum charissimum in vobis audiendis pro solita ipsius clemencia benignas aures prebuisse, atque etiam consuluisse, differendam esse tractationem negotiorum per vos faciendam, donec causa religionis prius agi inciperetur, in eo placet nobis, vos consilij et voluntati maiestatis et dilectionis sue conforme gerere et accommodare; non dubitamus enim maiestatem et dilectionem suam nos, regnum nostrum Hungarie, atque adeo rei Christiane commune bonum et commodum in isto Imperiali conuentu cordi maxime habituram esse.

Quod nos vero ad muniendam Transsylvaniam aliquo gentium et Bombardarum numero hortamini et admonetis, id clementi a vobis animo suscipimus, et eam regni partem in eo nequaquam obliuioni trademus, sed tamen hactenus censuimus etiam de vestro consilio nobis imprimis curandum esse, ut Budam sedem Regiam in manus et potestatem nostram redigamus, cum ex illius occupatione, et conseruatione oppidi Pesst reliqua omnia pendere videantur, tametsi etiam interim, dum huic principaliori occupande Bude negotio incumbimus, etiam de munienda Transsylvania cogitare non pretermittimus, scimus enim facile, quantum nostra intersit, ut illa quoque tueatur conserueturque. Porro quod vos hactenus de rerum nostrarum successu certiores non fecerimus, in causa hac fuisse scitote, quod ille ita confuse et intricate fuerunt, ut quidquam ad vos scribi debere, nostra magni interesse non putauerimus; inpresentiarum tamen vobis uel obiter significandum duximus, serenissimum regem Polonie iam ante aliquot dies misisse ad nos oratorem, videlicet Spectabilem et Magnificum comitem Andream a Gorca senatorem suum, castellanum Posnaniensem et maioris Polonie generalem capitaneum, cum satis ampla facultate agendi et tractandi, ut nos totius regni possessionem nancisceremur, regina vero Isabella et filius ipsius que in tractatibus pacis exprimuntur, assequerentur, qui quidem orator valde magnifice more scilicet polonico se gerens multa et magna se effecturum promittebat, sed re

ipsa preter nonnulla generalia nobiscum nihil egit, itaque et a nobis similiter per generalia ad reginam Isabellam statim dimissus fuit, et licet discedens a nobis accepisset, quod nos, quibus per Reginam et suos iam toties illusum fuisset, conditiones nullo modo proponere vellemus, sed si Regina Isabella honestas conditiones proponeret, et tales que pro dignitate nostra et presenti rerum statu a nobis prestari possent, et cum plena et amplissima concludendi facultate ad nos remitteret ipsum oratorem, nos non nisi condecenter gesturos, Tamen orator ipse ad nos reuersus magnificis promissis minime satisfecerat, neque mandatum aut quicquam de conditionibus, quibus regina contentari vellet, attulit, sed ut prius quibusdam generalibus inherens, denuo de proponendis conditionibus ad contentandam reginam nobiscum agit, cui nos resolute respondimus, nos velle prius omnem tractationem abijcere, quam ad propositionem aliquarum conditionum amplius condescendere, nollemus enim, ut et prius diximus, nobis amplius per reginam et suos illudi. Itaque cum denuo apud nos ipse orator multum frustra instetisset, secundo ad Reginam Isabellam profectus est, quid autem nunc efficiet, quidue referet, et quando reuertetur ea tempus patefaciet.

Reuerso itaque oratore polono Budam, frater Georgius petijt colloquium cum spectabili et magnifico Petro Perenij, qui cum certo equitum numero in campo Kellensfeld costrametatur, quo quidem colloquio obtento ipse frater Georgius et Vrbanus Bathijani conuenerunt cum Petro Perenij, francisco Nyarij et Georgio Warckas, et aliquot horas in tractatione consumpserunt, in qua cum aduersarij rem ad conuentum generalem deferri petijissent, cum oblatione prestandi quicquid in eo concluderetur, nostri uero traditionem Bude, re infecta vtrinque discesserunt.

Sub eo etiam tempore prefatus orator Polonus conuenit in castris generalem expeditionis nostre commissarium, et petijt iudicias, ut interim Regina certos consiliarios suos ad nos mittere posset, sed ipse generalis commissarius id plane recusauit affirmavitque se ad nullas iudicias condescen-

surum, idque de commissione nostra, nisi ei Buda daretur pro obside, si tamen frater Georgius sub sufficienti saluo conductu ad nos venire vellet, se in eo casu non alienum fore ab aliqua honesta iudiciarum concessione, prout concesserat sex horarum iudicias; has conditiones acceptauerat quidem orator Polonus, cum hoc, quod volebat illas regine et consiliarijs suis referre, sed tamen postea ad ipsum generalem commissarium denuo reuersus de his nihil amplius attulit, sed tantum petijt saluum conductum pro Regina exeundi ex ciuitate Budensi, dicens illam omnino constituisse committendi se gratie et clementie nostre, ad quod cum generalis commissarius noster respondisset, se non habere concedendi hunc saluum conductum facultatem, orator ipse ostendit Reginam etiam absque saluo conductu exituram esse, id quod nos nequaquam vellemus, tamen si fieret, in hoc casu dedimus iam ordinem ut honorifice excipiatur et custodiatur.

Ceterum scitote nos iam nunc et terra et flumine omni bellico apparatu ita instructos esse, vt speremus ciuitatem et arcem Budensem iam hodie ita obsidione cinctam esse, ut nemo amplius egredi vel ingredi nostris inuitis possit, atque adeo rem non nisi prospere et feliciter cessuram, ut scilicet antequam Turcarum vires superueniant Buda quocumque modo potiamur. Perferuntur enim ad nos explorationes, quod Turca Mehemet Bassam contra nos expediuerit, qui cum certo Janicerorum numero et alijs copijs in confinijs collectis ad 60 uel 70 millia hominum iam paratus in profectio sit, quem vt in occupatione Bude preueniamus, omnibus modis conabimur, eius autem rei prosperum successum etiam ex hoc speramus, quod licet Buda per se fortis sit, et comteatu, pulueribus, tormentis et id genus munitionibus satis prouisa, audimus tamen ex eorum relatione, qui ex incitate Budensi ad castra nostra descuerunt, eam militibus et gentibus non ita quemadmodum illis opus esset munitam esse.

Ad hec quamuis Valentinus Therèk congregatis gentibus suis iam aliquoties ingressum in Budam tentauerit, tamen illi

semper per nostros iter preclusum fuit et prohibitus aditus, per quod Budensibus non parum etiam virium et roboris detractum est.

Inceperunt itaque iam nostri ex Pesst trans Danubium quaterne machinis bellicis turrim illam aquaticam e regione extractam, nam quantum inde illis incomodi, adempta nimirum illis aqua, futurum sit, optime vos ipsi compertum habetis.

Insuper vos et hoc scire volumus, nobis pro certo significatum esse, fratrem Georgium in die Sancti Georgij iunitasse oratorem Polonum ex arce Budensi in ciuitatem, et postea non permisisse illum amplius ingredi, quodque ei omnino parum fidat, que res etiam fortasse aliquid boni pro parte nostra producet. Hec itaque sunt, que vobis nunc summarie saltem significanda et ad literas vestras respondendâ duximus. Datum Vienne 11. May 1541.

(Fogalmazvány.)

V.

A német birodalomba küldött magyar követek levele I. Ferdinánd királyhoz. Kelt Regensburgban 1541. május 23-dikán.

Sacratissima Regia maiestas domine domine noster nobis semper clementissime.

Post perpetuae fidelitatis et seruitutis nostrae in gratiam vestrae sacratissimae maiestatis humillimam subiectionem, nuper dum exposuissemus legationem nostram Illustrissimo domino Lantgrauio Hassiae, respondit nobis satis humaniter, et inter cetera dixit, quod si etiam alij non praestarent subsidium vestrae sacratissimae maiestati et Regnis suis, nihilominus ipse etiam solus ad requisitionem vestrae sacratissimae maiestatis esset prestiturus id quod posset; hoc ob id volumus vestrae sacratissimae maiestati significare, vt si ab alijs principibus imperij aliqua priuata auxilia petierit, requirat etiam Lantgrauium, ne videatur eum a se reicere; ignoscat nobis uestra sacratissima maiestas si in hoc videmur vltra quam oporteret sapere. Deus optimus maximus vestram sacratissimam maiestatem felicissimam conseruet. Datum Ratisbonae XXIII. May, MDXLI.

immo videtur nobis, quod maiestas vestra deberet illi agere gratias pro hac sua tam liberali oblatione ad seruitia vestre maiestatis.

Eiusdem V. S. M^{ti}s

seruitores fideles et
capellanus
Agriensis et alij
oratores.

Kivül: Sacratissimae regiae maiestati Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. domino nostro nobis semper clementissimo.

(Eredeti, peccéttel.)

GR. KORNIS ISTVÁNHOZ
INTÉZETT LEVELEK.

V.

Méltóságos gróf,
kegyes atyám uram!

Nagyságod 5-ta Novembris dátált levelit fűi aláztatossággal 9-na hujus vettem, s Nagyságod szolgálatjára mindnyájon frissen vagyunk, ugy Nagyságod köszöntésit aláztatosen vévén, viszontag nagy engedelmességgel köszö(n)tetik. Az mustárhoz pediglen kívánt feleségem Nagyságodnak egy kevés fris kolbászszal kedveskedni, ugy mint két borsos, két majoránnás kolbászokkal, egy tüdössel s egy májossal. Mi pediglen 6-ta hujus jűttűnk ide igen frissen és minden alteratio nélkűlt; Szamosfalván pediglen továbbra is megmaradtunk volna, de feleségem is egy keveség megunta magát ottan; az jövő járók is, borok nem lévén, az korcsomán continuo infestáltak, ugy egyébféle humanitásokot is most kezdették nagyobb mértékben exerceálni. Az falusiak is, kívált az más részen valók, éjszakának idein Kolosvárra dohányért és égett borért gyakran bejártak, feleséges cselédek is lévén ottan, feleségek az faluban künn lakván, ökök nem tarthatta meg az ember. Az többi között az Mikola Uram résziről egy ember hirtelen megholt, melynek is halála okának végire akarván menni, sokféleképpen adták elé betegségit, melyen el nem igazodhattunk, azért meg nem engedtem, hogy az templom

körül temessék; azon okon az falusiak is egy kis suspitiót vettek s megfélcmlettek, s azon háznál levő s egyedül maradt asszony embert (melyet nékem úgy referáltak) az faluból ki akarták tudni s az házát eltüviselni, temetőt pediglen másutt keresnek magoknak in casu, ha pestis léssen; mindazonáltal most is meghagytam, hogy az templom mellé ezentul, suspitióban meghalva is, ne temetkezzenek. Az vadászok itten körülbe elvadászván az helyeket, ma Szamosfalvára indultak, mivel itten az kutyák enni valója is fagyni kezdett. Itten is hagymázban sokacsán kezdettek betegeskedni, egynehányon holtak is meg, az többi között Sikónak is az második fia, hogy ide érkezünk, megholt. Hunyad vármegyének elég sulyoson esett az quoartel, nem is tudom, hova tudjuk dislocálni, ha csak pestises falukban is nem szállanak. Itten körülbe sohult másutt Istennek hála pestis nincsen, hanem Czegében s Füzesen; az szamosujvári pestisben is semmi sincsen, az suspitióra elrekesztett házakat is már felszabadították. Továbbra is Nagyságod kegyes atyai gratiában magamot ajánlván maradok holtig

Nagyságodnak

Gyeke, 1738. 10. Novembris.

igaz, engedelmes, alázatos szolgálója, fia

GR. KORNIS ANTAL m.p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VI.

Méltóságos gróf,
kegyes atyám uram!

Nagyságod levelit fiui kötelességgel vettem, úgy az nagy asszony feleségemmel és Kálnoki kisasszonynyal Nagyságod köszöntését alázatosan vették, s viszontag ujjban is szépen köszöntetik. Az nagy asszonyt pediglen mióta visszament, azóta ide nem vehetjük, hanem csak levelekkel látogatjuk egymást; ottan körül külömben mindenütt pestis vagyon, az egy M.-Csesztvén s Vinczen és Csongván hogy nincsen; az militia ottan már quoartélban szállott, s attúl is fél az asszony, hogy Csesztvére is elviszik az pestist, melyre való nézve írja, hogy mihelt ottan halni kezdenek, Háromszékre megyen.

Itten Istennek hála mind az falusiak, mind műmindnyájon Nagyságod szolgálatjára egészségesen és frissen vagyunk, hanem Márján kocsis itten az faluban kivitetvén megholt; oka pedig halálának az szamosfalvi kőfalnak általugrása volt; az nap hajnalban, mely napon onnat eljöttünk, mivelhogy tiltva volt az ki és bejövetel az kapun, azért az kőfalon általjárt, az mint maga is más cselédeknek megvallotta, azon ugrásában pediglen az mellit, kétség nélkült kőben vagy fában kellett esnie, mivel az mellit mondotta, hogy megromlott, az minthogy azon naptól fogva mind rosúl is volt, itten azután feküdni esett és elsárgulván, sárgaságtúl, azt gondolván, hogy abban vagyon, gyógyittattattuk, de utoljára az orra vére megindulván, haláláig meg nem állithattuk. Hogy megholt, osztán vallották ki nyavalyáját mind az bátyja Padura, mind más cselédek, az kiknek beszéllette volt történetit; elsőbben ugyan kéredzett haza, de nem bocsátottam, gondolván, hogy csak téteti magát betegnek lenni, okát pediglen betegséginek nem mondotta; megnehezedvén, mégnéztem az bátyjával, ha pestise vagyon-e, de legkisebb csomócskája is nem volt, mindazonáltal az bátyját Szamosfalvára haza bocsátottam, mivel az feleségit is erős betegnek mondták lenni. Szamosfalván is, hogy eljöttünk harmadnapra, egy Mikola Uram jobbágyának az léánya kolosvári hostátban szolgálván, haza hozta az anyja s pestisben megholt, melyet is az udvarára lopva, éjszaka eltemetett és reggel az falusiaknak hurré adta; kit is ugyan az Mikola Uram malma felé az berekben küldették, az házát eltüviselték, azóta se Szamosfalván, se azon emberekből több még eddig senki meg nem holt. Mióta ide jöttem, azóta az vadászok más felé nem mentek, (noha Szamosfalva felé elindultak volt, de feljebb említett hirt az utban meghallván, visszatértek) hanem itt körül velem együtt vadásztak az nádakon és négy rókát fogtunk, az kamorásiból kettőt; egyikhez én hozzá lövén, az kopók elfogták, az másika akkor akart az nádban bejönni, melynek Bogdány neki bocsátván, Peti puskás meglötte. Az harmadikát az gyekei alsó malmon alól vagyis Szent-Gothárdi felső nádból Bog-

dány fogatta, a hunnat is egyet elszalasztottunk. Az negyediket az katonai felső malomnál lévő nádból Balika fogatta el, egyet pedig elszalasztottunk az katonai nagy tó Kamarás felől való nádas sarkából; ezekre még réá megyünk, ugy az közel valókra azután elküldöm továbbra is az vadászokot, mert még eddig türhetőképpen fagytak volt az nádak, sőt majd az kopók is belé veszték egynéhány helt. Továbbra is Nagyságod parancsolatját fiui engedelmisséggel elvárván, magamot kegyes atyai gratiáiban ajánlom s maradok holtig

Nagyságodnak

Gyeke 1738. 18. Novembris.

alázatos s engedelmes szolgája, fia

Gr. KORNIS ANTAL m. p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VII.

Méltóságos gróf,
kegyes atyám uram!

Nagyságod levelit fiui alázatossággal vettem és hamarébb Nagyságod parancsolatja szerint nem válaszolhattam, mivel Szent Catharina napja most nem régen lévén, Magyar-Csesztvére magam lóháton az asszony köszöntésire elfordultam volt és 27. Novembris jüttem vissza. Az asszony Nagyságod köszöntését kedvesen vévén, ujjban Nagyságodot szépen köszönteti és ígérkezett, hogy holnap ide jün, az minthogy várjuk is; mi is Istennek hála Nagyságod szolgálatjára mindnyájon frissen vagyunk. Nagyságodot alázatosan köszöntvén, öt nagy kolbászokot és egy májost s tüdöst Nagyságod parancsolatja szerint az feleségem küldött. Itten még három sertés vagy, azt is Nagyságod parancsolatja szerint hetenként leveretjük, többeknek szerzésiben most igyekezik Biró János. Itten körül Istennek hála az egy Czegén kívül, a hul is szünni mondják, semmi olyas contagió nincsen; egyébféle nyavalákban is, ugy mint hagymában és vérben, a mint eddig, most már jó darab üdötől fogva nem hálnak, mi különben eléggé oltalmazkodunk. Marján hogy az kőfal ugrástól holt meg, az bizonyos; Padurának is Szamosfalván semmi gondja nincsen, mind-

azonáltal mind betegségiben, mind holta után eléggé őrizkedtünk s őrizkedünk; az köntösit még akkor mindjárt a ház hijára felvetették, nem is jár senki oda. Szamosfalvára is mindjárt irtam az alsó malom iránt, hogy őriztessék számunkra, mihelt meghallottam, hogy azon léány pestisben megholt; különben azolta Istennek hála ott is senki se pestisben, se egyébféle nyavalában, a mint nékem írják, nem holt. Az vadászokot az ide valókon kívül visszabocsátottam; azóta négy rókát fogtak, magam jelen nem voltam, mivel az alatt Csesztvére jártam, Török Nagyságodot azokról tudósítani fogja. Egy farkast is löttek az dombi cseréből. Az minapi rókák pediglen jól elszaladhattak (melyekről Nagyságod ír, hogy nem irtam meg, miképpen szaladtak el), mivel az katonai, Kamarás felől való nád sarkát vadászni kezdtük, Bogdány az lovát elszalasztotta, ez után járt, az alatt az róka elment, az nád is igen derekas nem volt, csak quid pro quo akartuk visszajüvet próbálni, az róka pediglen még meg se várta jól, hogy az agarászók elálljanak annak rendi szerint, ugy kopókat sem igen várta be az nádba. Itt körülbe az nádakat is kétszer háromszor megvadászván, nincs hun vadászni, se rókáknak, se farkasoknak hirit nem hallja az ember. Az kopóknak igen kevés zabjok vagy, az lovaknak egy kevés sincs, még most ahhoz képest felette drága nem volna az zab, ha Nagyságod parancsolna Biró Jánosnak, hogy vétetne, mert mind az kutyáknak, mind az ménlovaknak hasznosabb volna az zab. Az Hunyad vármegyei leveleket is vettem, elég lamentatióval vadnak, azon kérnek, hogy engedjem meg, hadd irhassanak felséges urunknak, én válaszoltam, hogy elsőben az instantiát megirván, communicálják az méltóságos guberniummal, onnat vegyenek választ s tudósítsanak. Továbbra is Nagyságod kegyes atyai gratiáiban magamot mindenkoron ajánlván maradok holtig

Nagyságodnak

Gyeke, 1738. 1. Decembris

igaz, engedelmes szolgája, fia

Gr. KORNIS ANTAL m.p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VIII.

Méltóságos gróf,
kegyes atyám uram!

Istennek hála Nagyságod szolgálatjára mű mindnyájon friss jó egészségben vagyunk hozzánk tartozandóinkkal együtt. Nagyságod kegyes köszöntését alázatosan vettük, úgy viszontag nagy kötelességgel Nagyságodat alázatosan köszöntetik. Az nagy asszony még eddig el nem jött, csak szóval tart, noha most azt írja, hogy azért nem jühet, mert az hideg, alá s feljárom az hidegen, az lábát megcsipte s igen rosszul vagon véle, azért ha meggyógyul, eljön; az Kálnoki kisasszony, mióta Szamosfalváról eljöttünk, az óta velünk vagon. Vagy négy kolbászt s két tüdöst az feleségem Nagyságodnak küldött, Nagyságod parancsolatit pedigen mindenekben kívánjuk effectuálni, úgy hasonlóképpen Nagyságodat nagy örömmel s alázatossággal elvárjuk. Az pater is itten vagon s ha(zs) nem bocsátom. Továbbra is Nagyságod kegyes gratiáiban magamot mindenkoron ajánlván maradok holtig

Nagyságodnak

Gyeke, 7. Decembris 1738.

igaz, engedelmes szolgája, fia
Gr. KORNIS ANTAL m.p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

Kolozsvár 1848-iki JEGYZÖKÖNYVÉBŐL.

(Folytatás.)

467.

Főbíró jelenti, hogy az előbbi szám alatt foglaltató székely nemzeti gyűléshez az oltalmi bizottmány idvezlő iratot és egyszersmind arra teendő felszólítást határozván, miszerint azon nemzeti gyűlés a haza fölibe tornyosuló vészek elhárítását tűzvén ki czélul, annak elhárítása végett annak nyilvánítása kéressék meg, hogy a haza bármely részéről a nemes székely nemzet a vést teljes erővel elhárítani kész leend, mely határozat előterjesztése nyomán olvastatik a székely nemzethez intézett köszöntő és felszó-

lító szerkezet, melynek tartalma szavanként ez:

„Azon háromszáz esztendőn át, miolta a nemes székely nemzet teljes nemzeti gyűlést nem tartott, a szegény magyar haza igen sokat szenvedett. Török, tatár, fejedelmi önkény, magos oligarchai önzés és a visszavonás lelke dulta darabig édes hazánk keblét.

„Jobb sorsot remélve, mint szabad nemzet Ausztriával szövetkezünk.

„Királyi eskü, országos törvények biztosíták nemzeti függetlenségünket, nemzeti szabadságunkat.

„Hivek voltunk Ausztria irányában a tulságig, hiv és becsületes nemzet saját hasznunkon tul.

„De mind e mellett mégis szolgálai állapotunk semmit nem változott, sőt inkább öregbedett.

„Ausztria ravasz politikája a mindég szabadságra küzdött székely nemzetet rabszizra füzte, lelki szabadságunkat elnyomta, sok millió polgártól kizsarolta véres verejtéssel szerzett keresményét.

„Az ország jövedelme, a népnek keserves adója Bécszet táplálta és csak egy fillér is hazánk boldogítására nem fordított.

„Magyar hazánk az örökös tartományok gyarmatjává alacsonyított.

„Iparunk, kereskedésünk, nemzeti jólétünk a felállított istentelen vámrendszer által azok kedvezésire elnyomatott.

„S röviden szólva, magyar hazánk mesterséges elszegényítése, népeinek szolgaságra juttatása az uralkodó ház minden tagjainak és az idegen minisztereknek szerfeletti elgazdagodásuk és még ezen feljül, mint valamely menyasszonyi kormány, 1200 millió terhelő adósságnak a statusra ruházása lőnek gyümölcsei a közelebbi 33 évi békés időknek.

„Az állandó katonaság behozatván, a haza fiai embertelen módon hurczoltattak a rabszolgaság ezen örökös pályájára.

„Ottan a polgári élettől elkülönítve, az önkény vak eszközeivé s a polgári élet elleneivé képöztettek.

„Lelkeikből az önérzet, a szabad gondolkozás legparányibb csirája is kioltatott és

ezen intézet az igazgatás érdekében a népek szolgasága eszközésére használtatott.

„A magyar katonasággal járomban tartották az idegen tartományokat, idegen katonasággal elnyomták a magyar haza szabadságát.

„Ily szomorú állapotban sinlődék hazánk, nemzetiségünk.

„Végre a népek üdvére fordult a koczka, a szabadságra törekvés ösztöne átvillanyozta a népeket, Bécs falai között megdőlt az absolutismus, s a királyi esküvel szentesített ez évi aprilisi törvények hazánk minden ajku és vallásu népe számára biztosíták a jogegyenlőséget, közös szabadságot és testvériséget.

Az újja született szabadság, a szolgaságból felszabadult emberiség nagy napján mindén kebel örömmre gyuladott s magyar hazánk egy szebb jövőnek, a nemzeti szabadság, boldogság és felemelkedés bájos reményének nézett elibe s méltán megvárható, miként a szabaddá lett nép saját jóllétét, szabadságát minden ármány és árulás ellen meg fogja védeni.

„Azonban az önkény furiái, a megbukott hatalmasok, a reactio ezen czinkosai Olaszország meghódítása által felbátoritvatva, felemelték kigyó fejeiket.

„S igen jól tudván azt, miként a népek s általában az emberek egymás iránti gyűlölete a zsarnokok ereje, ellenben az emberek, nép, fajok és nemzetek egymásközi szeretete az országok jóllétének kutfeje s a zsarnokok visszarettentője, a kivivott szabadság letiprására a különböző népfajok összevesztése gyalázatos fegyverét ragadták meg, és sikerült annyira vinni az árulást, hogy a hazudott rémképek és elérhetlen üdvök csábjaival felbujtogatva, különböző ajku népfajok közt a testvériség szelid hangját harag, bosszu és a legroszabb szenvedélyek dühe váltotta fel.

„Tudva van a tisztelt nemzeti gyűlés tagjai, szeretett véreink, atyánkfiai előtt, hogy hódító sereg jött osztrák pénzzel segítve s osztrák tábornokok vezérlete alatt ellenünk.

„Jelliasich a fellázított horvátokkal egyfelől, a rácok és szerbek másfelől és Hur-

bán a kicsapott tót pap harmadik felől nyílt háborúval támadták meg a magyar földet.

„S ezen gyűlevész rabló csoportok az austriai császár s magyar korona iránti hűséget színelve, büntetlenül fosztogatják a szomszéd magyarok ősi lakhelyeit s a kincstár pénztárait, irgalom nélkül öldösik a magyarokat, erőtlen asszonyok és gyermekek iránt is semmi szánalommal nem viseltetvén.

„A volt Erdélyben az árulás szintén nyilvános és naponkint tettekben nyilatkozik.

„Szeben, a reactio fészke, a magyar kormánynak felmondotta az engedelmességet s kijelentette, mikép a még fennálló kormányzékttől sem akar függeni, a bécsi országgyűlésre szándékozik követeket küldeni, az oláh bujtogatókkal szövetkezett, azokat pénzzel, tanácssal segíti, s hogy teljes legyen a magyar koronától elszakadása, magát a bécsi ministerium kormánya alá adta.

„Az oláhok Urbán vezérlete alatt nyílt táborba szállanak, s több helyeken az értetlen magyarságot is tulajdon vesztére pártos zászlójuk alá csábitják.

„S mindezen tulajdon érdekeik ellen felbujtogatott népfajokkal valjon mit akar a camarilla? bizonyára nem egyebet, mint Magyarország megsemmisítését, közelebből reánk vonatkozólag a kétszeres törvénycikkkel szentesített unionak megdöntését és a magyar nemzet kiirtását, kiirtását azon nemzetnek, mely e hazát vérével szerezte és vérét ontva mostanig megtartotta, kiirtását azon nemzetnek, mely az ellene fellázított testvér népek számára is általa kivivott szabadság mellett felkelt megvédeni és megtartani azon köz szabadságot, mire Ferdinánd király Isten és nemzet előtt megesküdött, de a minnek letiprására udvari ármány és asszonyi ravaszság gyilkot szegeztek.

„Kiirtását azon nemzetnek, mely a trónnak mindég hű támasza volt s ma is azért küzd, hogy a szegény beteg király számára megmentse a magyar koronát.

„Nyilván tudatik az is, miként a király saját kézírata alatt kiadott nyilatkozataiban a pártütőknek cselekvényeit kárhóztatta, de az őt környező áruló camarilla a királyi szószentségét is meggyalázva, a pártütőknek

Bécsből és Grätzből császári fegyvereket, pénzt és hadi szereket szolgáltatottak.

„Ily példátlan árulást a történetírás sem tud felmutatni s éppen ezért most, midőn az idő megnehezülve borul vállainkra, most az ármányos szövetség által ellenünk felkorbácsolt, idegen népfajok dühös kitörése közepette és elnyeléssel fenyegető vésteljes perceiben szükséges, hogy minden magyar szivben, lélekben, erőben egyesüljön.

„Küszöbén állunk vagy a szabadság pitvarának, vagy szélén állunk az ármány által számunkra megásott sirnak.

„Egyesülve dicsőség és tartós szabadság leend küzdelmünk bére.

„Nem egyesülve s egyet nem értve, szolgaság és kiirtás lesz veszteségünk.

„Mi ugy tekintjük a nemes székely nemzet teljes gyűlését, mint az egyesülés nagy napját, mint az ármányon kivivandó győzelem dicső előjelét.

„Az elszórt magyarságnak szeméi a tisztelt nemzeti gyűlésre függesztvék, onnan várja üdvét, megmentését, szabadságát.

„A dicső székely nemzet régiebb időkben is védbástyája volt Európának Ásia vad-sága ellen, most is az öszves magyar haza, jelesen annak Királyhágón inneni része bizik, hogy vele kezét fogva a dicső székely nemzet megmenti a hazát a közös szabadság ellen föllázadt reactio gyalázatos táborától.

„Kolozsvár városa keble régi óhaját-sát látja teljesülve az által, hogy a nemes székely nemzet a haza fölibe tornyosuló veszélyek elhárítására nemzeti gyűlést tart, mert csak ily gyűlésről lehet várni a haza és nép megmentését.

„Ugyanazért lélekben meghajolva üdvözljük a tisztelt székely nemzetgyűlést s kívánjuk, hogy a mennyei felség a nemes székely nemzetet évszázadokon keresztül teljes nemzeti szabadságban virágoztassa, a jelen perczen pedig oly üdvös intézkedések megtételére gyámolítsa, melyek nyomorgatott hazánk szabadsága, függetlensége és a nemzet megmentését eszközölkéjék; ügyünk igazságos, állásunk törvényes, az Isten is velünk lesz.

„Ezen alkalommal fel kívánjuk hívni a tisztelt székely nemzeti gyűlés figyelmét hazánknak a Királyhágón innen eső része, je-

lesen Kolos, Thorda, Doboka, B-Szolnok megyék szomorú helyzetére.

„Urbán naszódi alezredes, a bécsi camarilla egyik zsoldosa, az oláh ajku népet ezen megyékben felbujtogatta, falukon nyílt lázadás dühöng, lándzsákat készítenek, kaszákat köszörülnek a dulás megkezdésére, a magyarság pusztítására.

„Nem lehet tudni a perczet, mikor fogja Urbán a maga rendezett táborát megindítani.

„A magyarság ezen megyékben elszórva, s e miatt élete, vagyona az egyszerrei megtámadásnak, kiirtásnak van kitéve.

„A közbeneső városok u. m. Thorda, Kolozsvár, Szamosujvár, Déés, Enyed, Szék, Kolos, bár ha életüket és véreket a haza oltalmára föláldozni készek, de nem képesek a falukon elszórva lakó rokonaiknak segédelmet nyújtani.

„Rendes katonaság nem sok van a vidéken, s a mi van is, bizni benne nem lehet.

„Ily nyilvános vésznek magyar ajku polgártársainkat, s azoknak vagyonát kitéve hagyni polgári bűn lenne.

„Segíteni ezen megyékben lakó rokonaikon csak ugy lehetne, ha egy tekintélyes székely katona csapat ide Kolozsvárra, vagy valamelyik szomszéd magyar városba

„és ebből nemzetőrökkel vegyesen apróbb csapatok azon helységekre, hol a szükség mutatkoznék, kiküldetnének.

„Ezen vidékek szomorú helyzetét nemcsak figyelem ébresztésül, hanem azoknak a végpusztulástól megmentése szempontjából kívánók felhozni.

„Atyafiságos bizalommal kérvén a tisztelt székely nemzeti gyűlést, hogy midőn a haza oltalmát jelen gyűlésében tárgyalandja, erős akaratját s kívánságát nyilvánítani, sőt ennek sikeresítésére az illetőket felhívni is sziveskedjék: miszerint ezen vidékek s különösen a kiirtatni szándokolt magyarság nyomós védelme és tekintélyes véderőnek ide alkalmazása nélkül egy óráig se hagyasson.”

Helyben hagyatván, ezen irat kézbesítésére e város részéről biztosoknak nevezetnek ki Simon Elek és Minorics Károly, az oltalmi bizottságra bizatván, hogy a ki-nevezettek valamelyike nem mehetése ese-

tében egy más egyén küldése felett intézkedjék.

468.

Olvastatik a kir. kormánynak idei 11296 számu, a főbíróhoz intézett tudósítása, melyben a főbíró által az oltalmi bizottmány nevében a kormányhoz felterjesztett kérés következtében tudatja, hogy a főhadi kormány f. hó October 6-ról a kormány által megtaláltatott az iránt, hogy e város bátorsága tekintetéből a városi nemzetörség kezibe s a városi hatóság rendelkezése alá Fejérvárról 6 ágyuknak a szükséges tüzerekkel együtt ide átküldetésök iránt rögtön rendelkezék, nyilvánítván ez uttal, miszerént a kir. kormányzó is csak ezen megtalálás teljesítése által nyugtathatik meg a főhadi kormánynak hazafi indulatja felől e hon és város irányában is, azon felirat második ágára közelebből lévén a válasz megirandó.

Szolgal tudásul.

470.

Főbíró jelenti, miszerént ezredes b. Baldaccihoz felmenvén, kérdést tett az iránt ha valjon a szükség esetében a sorkatonaságra számítani lehet e? mire válaszul nyerte, hogy van ugyan feszültség a sorkatonaság és polgárság között, mit ő is igyekezik s igyekezék a város is elenyésztetni. Egyébiránt azt hiszi, hogy a sorkatonaság a város megtámadását elnézni nem fogja és védelmére leend.

471.

Jelentetik, hogy a Kolos megyei tiszthatalóság Generalis Glesert megtalálván az iránt, hogy a megyébeni ellenséges mozgalmak meggátlására, lecsillapítására katonaságot rendeljen, általa ezredes Jablontzkihoz, ez által pedig ezredes Baldaccihoz utasított; B. Baldacci azt ígérte, miszerént e tárgyban ma délelőtt 11 óraker nyilatkozni fog, mivel pedig most 12 óra is elmúlt, b. Baldacci nyilatkozata megtudhatására innen a gyűlésből két követnek a megyei tiszthatalósághoz leendő küldetése indítványoztatik:

A tett indítvány értelmében b. Baldaccinak a kérdéses tárgybani nyilatkozata megértésére Hegedüs Sándor és Csulak Dániel bizattatnak meg küldöttekül.

472.

Külső monostor utca végén örökös nem

lévén, indítványoztatik oda egy örökösnek, egyszersmind pedig a jelen vészes időben az általános felkelésnek hat rozása:

mint oltalmi tárgy áttételnek az oltalmi bizottmány eleibe, melynek a szükséghez képest intézkedni tiszte.

473.

A szomszéd megyékben a nehezedő vész mellett is semmi oltalmi készülétek nem tétetvék, indítványoztatik a kir. kormánynak a végre leendő felszólítása, hogy a szükséges védelem körül erélyes rendeleteit megtenni, a megyei magyarságot és minden rokon és alkotmányos érzetű fegyverbe lépésre szólítani s így erélyes készülétek által e hon nyugalma elleni ellenséges mozgalmakat gátolni igyekezék:

A tett indítvány elfogadása mellett az annak értelmébeni intézkedés megtételére a kir. kormány megkéretni határoztatik.

474.

A fennebbi 471. számu megbizatusuk nyomán Csulak Dániel és Hegedüs Sándor jelentik, hogy megbizatusukban eljárva, válaszul nyerték, miszerént Kolos megye tiszthatalósága részéről küldöttek mai délelőtt 11 óráján megjelentek b. Baldaccinál, várva annak hazajöttét, az mind ez óráig is haza nem jött s így még nyilatkozatát nem vehetik, mindazáltal annak vételével sietni fognak a városi főbíróval tudatni.

*

October 14-én 1848 közgyűlés főbírói elnöklet alatt.

476.

Főbíró jelenti, hogy az idei 467. száma alatt a székely nemzeti gyűléshez intézett átírás megadására e város részéről ki nevezett biztosok Simon Elek és Minorics Károly a jelen körülmények közt a városról nem távozhatván, minekutánna e városi polgár Ürmösi Samu jelenleg benn a székely földön mulat s a nemzeti ülésen is megjelenni szándéka, az oltalmi bizottmány által e város részéről a kérdéses tárgyban biztosnak szólítottatott fel irásban. Továbbá jelenti, hogy a székely nemzeti gyűléshez intézett megtalálást ottani elnöklettel megbizott gróf Mikó Imre urnak átadván, ígérétét vette,

hogya ha Ürmösi Samu megtaláltatását nem kapná is, a tisztelt gróf ur a város átírását tárgyalatni s előmozdítani fogja.

477.

Főbíró jelenti, hogy az idei 474 szám alatti tárgy iránt még semmi tudósítást nem vett Kolosmegye tiszthatóságától, hanem ezredes b. Baldaccival értekezve, tőle érté, hogy a helybeli sorkatonaság szolgálatja annyira felszaporodott, hogy Kolosmegye kívánatának eleget nem tehetett, sőt kéntelen lesz itt helyben több őrpontokat őrizetül a nemzetőrségnek adni által.

478.

Ugyan a főbíró jelenti, hogy több a

radnai bányászattól Zalathnára ónot szállító szekerek letartóztatva a tanácsháznál vannak, mely szekereken a fuvarlevél mutatása szerint 191 darabban 10122 mázsa ón van és ugyanezen szekerek rendeltetése azon radnai bányászat számára 40 mázsa bányaport vinni. Mire nézt kir. biztos b. Vay Miklós oly módon kíván intézkedni, hogy az irt bányaón mennyiség átszállittatva ezen szekerek által Zalathnára, az általuk hozandó 40 mázsa por vitessék itten keresztül, hogy itten megvizsgáltatván, úgy bocsájtassék tovább.

A kir. biztosnak ezen tárgy feletti intézkedésén megnyugszik a közönség.

(Vége következik.)

KAZINCZY FERENCZ EREDETI LEVELEIBŐL.

(1786—1831.)

Közlő: K. Papp Miklós.

XLI.

Széphalom, November 11-d. 1814.

Nagy barátom,

Én ma innepem házassági boldogságonnak tízedik visszafordultát. Azt a napot innepem, melly engemet oly boldoggá teve a hogy az lehet ember. Miért nem valál Te ma jelen! miért nem valál Te ma közöttünk, nevelni örömeim nagyságokat! Visszakivántunk, mind ketten, édes barátom, s annak emlékezeté, hogy kevés napok előtt — melly hosszú idő már! — miénk voltál, hogy birtunk, hogy Széphalom látta Wesselényit, a magyar ifjúság fő diszét, a szeretetre legmélőbb ifjút, új édességeket ad e szép napnak.

Édes barátom, a merre te fordulsz, mindenütt látsz hódolást. Nem csuda ha azt leltél nálunk is. Én tőled, kit 9 esztendő előtt 9 esztendő korodban láttalak, sokat

vártam, s tudtam mit kell s mit lehet várni oly gondok után a millyenekkel téged nagy-lelkű atyád, nagy-lelkű anyád neveltek. De mind azt a mit képzeltem, vártam, messze messze meghaladta a mit benned leltem. Azok a szép könyük, a mellyekkel szemeidet oly gyakran látám elnedvesülni, azok a szép könyük, a mellyeket te el akarál rejteni előtünk és a mellyeket én épen e miatt látatlanokká tettem, azok a gyönyörű könyük, a mellyek végig futottak orczádon, azt mondják nekem hogy te túl vagy minden veszedelmen, s ez az a min én leginkább örvendek. Isteneket láttál s nem holtál meg. Oh maradj hasonló magadhoz, s ne engedd hogy a maszlágoknak akármelleyike elszédithessen! Szeressd szentül a mi szent, s ne tedd magadat az ál nagyságon kapkodás által kicsinyné, mint azok a kiknek szemeiket, szíveiket nem illeté Isten! — De engedj meg tüzemnek; feledni kezdém, hogy hozzád szólok. Nem kell neked intés!

Patakról írt leveled azt mutatta, hogy megindulással hagyta el, s vártam azt. Ha hidegen váltál volna is el, mi még is vissza óhajtának, mert nekem és Sophienak nagy

gyönyörűség volt azt látni, a kihez hasonlítót nem lelünk. — Más nap általmentünk a napámbhoz, képeteket festeni előtte s elbeszélteni neki mit látánk mind kettőtökön, s melly hasonlíthatatlan három napot engede nekünk a sors; mert rólatok szólani, édes barátim, nekem és Sophienak szükség (Bedürfniss) volt s több mint csak gyönyörűség. A napam, kit magát leltük, mert a sógoróm s sógorém ennek atyjához utazott vala el; nem győzte eléggé sajnálni, hogy kiseded sok unókáji miatt által nem jöhete, s egészen érzi veszteségét. Mi ketten szüntelen rólatok beszélünk, s ez nekem igen kedves scéneket ad. — Midőn Kázmérból visszajövének, Sophie nyakamba borúlt, s sírva csókola meg. Nem értvén megilletődése okát, kérdém, mi érte, s ő titeket neveze meg az ő Carlószát és Pózáját. — Ti, a kik ennek a tiszta természetnek lelkébe láthatatok, érzitek ennek az illetődésnek becsét. Másoknak az érthetetlen. — És épen az ilyenek teszik az én életemnek irígyelhető szerencsáját.

Dónátnak írtam, hogy számomra copírozza képedet, de mentében, mellynek azonban csak prémje lássék ki; a ruhára vessen skárlát-színű leplet. Ha lehetne, édes barátom, fejed körül isteni nimbust vonattam volna, mert te azt érdemled. Ki olyan mint te vagy? — Donát ezen felül kétszer fogja copírozni Kreutzinger által festett képedet, de az általam kimutatott változtatásokkal; ezeknek egyike tiéd lesz, a másika az én Lolottomé. Mint fogok örvendeni, kevélykedni, ha képedet e két helytt tudandhatom.

Szemére és Kölchsey látták szekeredet Patakon. És le nem szállottak, hogy lássanak. Most sajnálják azt. — Nagy Ferencz elragadtatással szól felőled. Meg nem tudom neki bocsátani, hogy Professor Kézyért nem küldött, s nem értem hogy mint nem érte fel, hogy kell az ollyat csinálni. — Hogy Patakon lovat nem mingyárt kaptál, nagyon sajnálom. Ha előre láhattam volna, hogy ott lovak nem várnak, tovább vitettelek volna. Nagyon sajnálom azt is, hogy cselédjeid semmit nem vittek, mivel helyek nem volt; mert félek, hogy Zsibóig ritka helytt kaptatok enni valót; ámbár én is tudom, melly jó az, hogy

az idő mindennel tanútatja, melly hasznos mindent túrni.

Mégyek-e Bécsbe, még most sem tudom. De ha mégyek, parancsolataidra nagy gondom lesz, s nem felejttem még a Commentar. de Bello Germanicót is.

Sophie, ki egészen emlékezetedben él, tisztel a legszívesebb indulattal. Gyermekeim emlegetnek. Emfl ma azt kérdé tőlem, hogy hol az a bÁCZI a ki a kis lovat CZinálta? — Éljj boldogul, édes barátom, s szeressd azt, a ki kevélykedve s megindult lélekkel emleget

örök tisztelőd

KAZINCZY FERENCZ.

XLII.

Széphalom, Decemb. 6-d. 1814.

Édes barátom,

Ma vagyon neved napja, s a Generális B. Vay Miklósé, s a Csereié. — Ime annak a balgatagságnak is, hogy a napok bizonyos neveket viselnek, vagyon haszna! barátinkra emlékeztetnek bennünket. Valamint mi emlékezünk Terólad, úgy viszont azt hisszük, hogy Te is fogsz rólunk emlékezni, végig futván azoknak számokat, a kiket szíved szeret, és a kiktől magadat szeretettetni tudod. Forróbban, mint mi, Tégedet senki nem szerethet. Szokás lévén hogy a kiknek nevenapjok feltűn, azoknak valamit óhajtsunk, én is óhajttással jövök hozzád: Atyádnak nagysága lebegjen körül szüntelen, hogy az maradhass a mi csaknem gyermeki esztendeidben már is vagy: nagy és tiszta. Ezen másodika nélkül neked még az elsőt sem óhajtom. S minket tarts meg megbecsülhetetlen barátságodban.

Örvendek szerencsés megérkezéseden, s irígylem azoknak szerencséjeket, a kik a legjobb gyermeket a legjobb anya karjai között rognyi látták. E scént Sophieval sokat festgeténk magunknak. Elmeneteled után abban leltem örömet, hogy neked s a mi Pózánknak írjak, örvendezzek Ó Nagyságának ki a maga gondjait illy fényesen látja megjutalmazva, s azon barátimnak, kik szívem meleg ömledéseit megérteni szokták. Cserei Farkas barátom leveléből látom, hogy ő megértett, s levelemet általküldé Zsibóra. Ez a barátom azt írja, hogy Májusban vagy Juniusban ná-

lam lesz. E régen óhajtott szerencsét én Pózáknak fogom köszönni, mert Farkas volt vele, úgy írja ezt maga; s ez azt hiteti velem, hogy Póza az én boldogságaim felől úgy szóla a mint én óhajtom, hogy arról a jók szólnak — mert a nem jók nekem nullák. Ez az érzés engem az életnek minden scénjeiben kísér, s ez cselekszi, hogy engem olly sokan kevélységgel vádolnak. De barátom, szeretheti-e az illy forrón a jókat a ki a rosszakat vagy nem szánja, vagy nem utálja, s ha a rosszak gonoszok is egyszersmind, nem gyűlöli? Csak bántani nem szabad őket, mert a rossz is ember; s ha ők emberek nem volnának is a szónak nemesebb értelmében, nekünk illik embereknek lennünk. De ki fejt meg, engem teszen-e igazságtalanná erántok a jó szerelme, vagy ők veszik bántásnak a mi nem bántás?

A hely széppé tétele felől Pózának hosszabban feleltem, minthogy az eránt ő akarta hallani fteletemet: Neked az eránt kell válaszolnom a miket régi levelemből kiírn méltóztattál.

Én annál jobbat most sem írhatnék. De csaknem elrémültem egy kifejezésemem, s annak igaz értelmét kell adnom, mert ha a régibb levelemet a hozzért ő olvasná, meg fogna rajtam botránkozni.

„Szeld és gyenge növésű leány legyen az mint egy Chárisz“ — ez vala kifejezésem. Igen is, szeld és gyenge növésű, mint egy Chárisz. — De nem mint egy Canóvai romantisch Psychéske. A Görög nem dolgozott ily testetlen lánykákat; neki húsos figurák tetszetek, mint a Cleomenesz Venus Medicise, mint Flóra, mint a Venus Callipygosz. De ő a testességet Cháriszá tudta változtatni az ifjúság virága által, s az ő keze alatt más volt a nem vékony Vénusz, más a Jupiter gyötrő felesége. — Ezen értelemben kívánám én vétetni szavaimat.

Bécsbe mennem ez úttal nem vala szükség, s így, nagy örömemre, ez az út elmaradt. Addig semmi lépést nem lehet tenni, mert a Mívészek nem szeretik a levelezést, valámig annak szükségét nem látják, míg azt nem írhatjuk meg nekik, hogy az építendő Tempel hossza, mélysége s magassága hány öl, hogy

így kis Tempelbe nagy s nagy Tempelbe kis szobrot (statua) ne tegyenek. (Professor Maurer kifakada előttem bánatos nehezteléssel, hogy a Pápai Oltártábla nagysága neki hibásan küldetett fel, s Füger hasonlóan elhevülve beszéllé, melly baja volt midőn Szomolnokra a Szent Katalin képét festé.) Tudósits tehát elébb, melly széles és melly magos lesz az a fal a mellynek közepében egy Nischbe kell állani a Virtus szobrának.

Atyádnak Wagner által festett képe, ámbár pastellben vagyon dolgozva s rajta üveg van, bátorsággal mehet Bécsbe, csak az asztalos olly deszka ládácskát (Kiste) csináljon neki, mellyben a kép semmit ne lógjon, s a ládácska vastagabb deszkból készüljön, mint hogy azt lehessen rettegni, hogy az úton egyéb ládák és Verschlagok be fogják repszthetni. A láda felső részére czédulát kellene ragasztani, hogy a vivő tudja, hogy Pastell festés lévén a ládában, azt a nedveségtől őrzenie kell. Így a képet nem érheti semmi veszedelem. — De mivel a felküldött portékát sok veszedelem érheti és sokféle, péld. ok. még az is, hogy a szekér expilátatit a haramiák által Bécs és Buda közt, nem volna rossz a Wagner képét Kolozsvártt a leghűségesebb móddal copíroztatni olajban, s ezt a Copiát küldeni fel. — A copírozásnak, hogy igen hűséges legyen, két módja van; egyik az, hogy a rámára nem vászon, hanem fekete fátyol vonatit, s ez a fátyol lefordítatit a kép üvegére, s akkor fejér krétával a Copírozó reá rajzolja a fátyolra a homlokot, szemöldet, szemet, szájt, állat. Ez meglévén a fátyol a készen álló vászonra tétetik, s a fejér kréta útasítása szerént a lineamentumok általtétetnek a vászonra. — A másik mód ez: Olajos festékkal végig vonatnak az arcvonások a lecopírozandó képen s hirtelen erre nyomatik akár a vászon, melly már készen áll, akár a papiros. Ha a vászon, úgy a Cópia megfordulva fog készülni: ha a papiros, úgy a Cópia a szerént fog dolgoztathatni mint az Originál.

Most az a kérdés, hogy a Wagner képe Kreutzingernek küldessék-e copírozás végett vagy Fügernek? — Kreutzinger szorosan a szerént szeret festeni a hogy szeme a képet vagy embert látja, s csak a színök által csi-

nálja a képet interesszánttá, s így az ő képe hív kép, de ritkán lelkes, s igen gyakran savanyu, holt, lélektelen: Ez a hibája az én szép képemnek is. — Fügér nem azt festi a mit szeme lát, hanem abból a mit szeme lát elhagyja a mi a képet nem tenné szépnek, s a mi benne szép, még szebbé teszi. Így az ő általa festett kép nem a leghívebb kép, de a leglelkesebb a mit képzelhetni, s olyan a melly minden érző szemet nagy gyönyörrel tölt el. Fügér így poetai festő, a másik pedig egy felette ügyes Handwerker. Mennyiért fest Fügér nem tudom. De ha reánk s nevezetesen reám kedvezőbb időket hozott volna a sors, én képemet, mellyet láttál, felküldeném Fügérnek, s kérném, hogy copírozza, nem mosolygást adván annak, hanem nyugodalmat és életet; s tudom hogy így kapnám a szép képet, melly méltó volna, hogy John által metszettessék.

Hova lett kezeim közzül az atyád reze soha sem tudom. Meglehet hogy Döbrenteinek küldöttem be; de ezt nem mondhatom bizonyossággal. Ha megvolna, most prezentet tehetnék vele Trattnernek, mert ez fog állani Ossianom előtt, ezen Tacitusi mottóval, mellyet érteni fog a kinek lelke van: firmare animum constantibus exemplis. — Így azt Trattner újra metszeti, de minthogy John 50 species aranyért, Weiss pedig 30-ért dolgozik, előre látom, hogy könnyíteni fog magán, s azt Mansfelddel fogja metszteni, kinek talán csak 100 f. W.W.-t fizet. Ez a költség mind a Trattner erszényéből megyen, minthogy a könyvet ő nyomtatja a maga költségén és az ő maga nyereségére, s így nekem hozzá szőlóm nem lehet s nincs is; kénytelen vagyok túrni mind azt a mit teszen. Ismered a Kis képét, melly felől Döbrentei azt írta minap, és felette igazán, hogy az nagyon nem tisztán van dolgozva. Ha a Kreutzinger vagy Fügér által dolgozandó festés Május utolsó napjáig elkészülhetne Johnnál vagy Weissnál, kérni fognálak hogy Trattnert ajándékozd meg azzal, hogy a maga számára ő is nyomtathasson rezeddel nyomtatványokat. De hogy a tisztább nyomtatvá-

nyok a Te czéldra maradjanak, a rezet csak akkor kellene Trattnernek adni, mikor a Te nyomtatványaid már le volnának vonva. Ha Te a Halotti Verseket és Biographiát bár olly fényesen akarnád is nyomtattatni, mint a Vita e ritretto d' illustri Italiani, az atyád képe olly Oválban mint a Pászthory képe John által, még is elég nagy volna hozzá. — Méltóztassál velem nem sokára tudatni végezedet ezen dolog eránt, mert Trattner Martiusban metszteni fogja külömben a képet.

Atyádnak képe eránt még azt vagyok bátor Neked tanácsolni, hogy azt nagyobb formában festessed mint Wagner festette, péld. ok. ülve, kezekkel, s asztallal. Így asztalára lehetne tenni holmi frásokot, mellyben hívatolja tetszenék ki, s a Zsibói épület rajza. Az alagyban (Grund) én még a Laocoon statuáját szeretném látatni. — Így a kép akár szobáidban fényesen függhetne, akár a Tempelben, melly felől azt jövendőlm, hogy idővel ott fognak függeni a Wesselényiek képei.

Ird meg nekem mind ezek eránt tetszésedet, s én hozzád küldöm azt a levelet, mellyet Te a ládával akár Kreutzingerhez, akár Fügérhez s Johnhoz vagy Weisshez is küldhess. Fügér és John drágábbak lesznek mint Kreutzinger és Weiss.

Élj szerencsésen, igen szeretett barátom, s szeresd továbbá is azokat, a kiknek te vagy minden gyönyörúségek. Még látlak búcsút venni tőlünk, s előttem a Vályi — Nagynál írt kedves levél. Ez azt hagyja hinnenem, hogy engem és az én Sophiimet s gyermekeimet kikkel olly édesen enyelegtél, szeretni meg nem szünsz. Sophie tepnapelőtt midőn leveleiteket vevénk, egy levelet olvasa fel nekem, mellyet Pózához írt; abban arra kér, hogy ha én barátotok vagyok, lehessen ő is testvértek. De már akkor szemgyűlésben volt, s most mind a kettő sokat szenved; Emiltől kapta azt. A levél tehát később fog menni. Öllek tisztelő szeretettel

KAZINCZY FERENCZ.